

**Guidelines for the Development potential of Communiy leaders
Banped Village No. 1, Banped Municipality, Muang District,
Khon Kaen Province**

Chanasnun Sirisomparn^{1*}

¹Northeastern University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: khuanjai13942@gmail.com

ABSTRACT

This research aims to study the potential of community leaders and guidelines for developing the potential of community leaders in Ban Ped, Village No. 1, Ban Ped Subdistrict Municipality, Mueang District, Khon Kaen Province. This research is qualitative research. A total of 30 people provided information, including the mayor of Ban Ped Subdistrict Municipality, the Permanent Secretary of Ban Ped Subdistrict Municipality, village headmen, monks, community committee chairmen, public health volunteers in the women's housewife group, teachers, and citizens. The research instrument used was an interview form, descriptive data analysis. The results of the study found that 1) The potential of Ban Ped community leaders found that community leaders have the potential to develop and solve community problems. There is always a survey of problems within the community and the needs of the people. And a meeting of leaders in the village was arranged to coordinate in various matters and exchange opinions to use the plans or results obtained to further develop the community. 2) Guidelines for developing the potential of Ban Ped community leaders found that (1) the community should be developed to be strong socially and economically (2) there should be a community forum established to listen and exchange ideas between community leaders and the people in community and (3) people should be more involved in community activities and plans.

Keywords: Development Guidelines, Potential, Community Leaders

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ชนันท์ ศิริสมการ^{1*}

¹มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: khuanjai13942@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้นำชุมชนและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 29 คน 1 รูป ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบ้านเปิด ปลัดเทศบาลตำบลบ้านเปิด ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ประธานกรรมการชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขกลุ่มสตรีแม่บ้าน ครู และประชาชนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด พบว่า ผู้นำชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการสำรวจปัญหาภายในชุมชนและความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ และได้มีการนัดประชุมแกนนำในหมู่บ้านให้ประสานงานในด้านต่างๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อนำแผนงานหรือผลสรุปที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด พบว่า (1) ควรพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ (2) ควรมีการจัดตั้งเวทีประชาคมเพื่อรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน และ (3) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม แผนงานของชุมชนมากขึ้น

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ศักยภาพ, ผู้นำชุมชน

© 2022 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรจำนวน 1,798,014 เป็นเพศชาย 888,499 เป็นเพศหญิง 909,515 คน จำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอำเภอทั้งสิ้น 26 อำเภอ ขอนแก่นเป็นจังหวัดศูนย์กลางของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นอีกจังหวัดหนึ่งของภูมิภาค นอกจากจะมีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในบริเวณศูนย์กลางของภาคอีสานแล้ว ยังเป็นจังหวัดศูนย์กลางทางการศึกษาและเทคโนโลยีของภูมิภาคที่มีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง (องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น, 2564) จึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำในแต่ละชุมชนอยู่เสมอ เพื่อส่งเสริมและปรับปรุงภาวะต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ ให้ดีขึ้น

การเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชน คือ การทำให้ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้นหรือทำให้ผู้นำชุมชนมีการปรับปรุงความสามารถในการทำหน้าที่หรือเข้าไปมีบทบาทให้กับชุมชนได้ดีขึ้น ซึ่งสามารถทำได้โดยการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิ การพัฒนาบุคลิกภาพ การติดต่อสื่อสาร ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และมีความสามารถในการกระตุ้นให้ชาวชุมชนในท้องถิ่นได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีทักษะ มีวุฒิภาวะในการเป็นผู้นำ สามารถติดต่อสื่อสารทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี เพื่อที่จะนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความพึงพอใจในงานที่ผู้นำชุมชนทำด้วย จำเป็นต้องประเมิน

ความสามารถของผู้นำให้รู้ว่ามีจุดแข็งอะไรที่ต้องส่งเสริมสนับสนุน และมีจุดอ่อนอะไรที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ที่สำคัญของการพัฒนาเพื่อให้รู้ทันความเป็นไปของโลกในอนาคต การที่ชุมชนจะเข้มแข็งและเกิดพัฒนานั้นขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน การพัฒนาจะไม่เกิดขึ้นหากผู้นำชุมชนไม่มีความสามารถ ส่วนมากแล้วอุปสรรคของการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน ไม่ใช่อุปสรรคภายนอก แต่มักเกิดจากอุปสรรคภายในของตัวบุคคลเอง คือ การขาดความมั่นใจในตัวเอง ขาดความเชื่อมั่น และบางครั้งก็ไปให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกมากเกินไป เช่น ไม่กล้าพูดต่อหน้าประชาชนในที่ประชุม เพราะคิดว่าคนฟังจะเก่งกว่าเรา หรือกลัวจะพูดผิดบ้าง พูดได้ไม่ดีบ้าง ดังนั้นศัตรูของการพัฒนาของผู้นำที่สำคัญคือ ตัวเราเอง และความคิด ที่บั่นทอนความมั่นใจในตนเอง (ชาญชัย อาจินสมภาร, 2553)

ดังนั้น ผู้นำของชุมชนจึงมีความสำคัญในงานพัฒนาชุมชน ถ้าชุมชนมีผู้นำที่ดีมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน รวมถึงมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำ ก็สามารถทำให้ชุมชนนั้นๆ ขับเคลื่อนงานพัฒนาได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าชุมชนใดมีผู้นำที่ไม่ดี ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ก็จะทำให้การพัฒนาในชุมชนนั้นขับเคลื่อนไปได้ช้า และสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชน คือ การร่วมมือกันของคนในชุมชน คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมและร่วมมือกันในทุกๆ การกระทำในการพัฒนาด้วย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน แล้วได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในเบื้องต้น เพื่อหาข้อมูลในการที่จะตัดสินใจเลือกพื้นที่ในการวิจัย จึงเลือกพื้นที่ชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นในการศึกษา เพราะ ชุมชนแห่งนี้มีความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้จึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบล บ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 29 คน 1 รูป ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบ้านเปิด 1 คน ปลัดเทศบาลตำบลบ้านเปิด 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน พระสงฆ์ 1 รูป ประธานกรรมการชุมชน 3 คน อาสาสมัครสาธารณสุข 3 คน กลุ่มสตรีแม่บ้าน 3 คน ครู 2 คน ประชาชน 15 คน การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยเชิงคุณภาพขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ (ชาย โพธิ์สีตา, 2550)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์บริบทของสถานที่ที่วิจัย การสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลทฤษฎี
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางใน การสร้างเครื่องมือและแนวทางในการวิจัย

3. การสร้างเครื่องมือการวิจัย เช่น แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต โดยพิจารณากำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อยเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. เสนอเครื่องมือให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข
5. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคเหนือถึงนายกเทศมนตรี ถึงผู้ใหญ่บ้าน บ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูลหัตถ์ภูมิจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจากเอกสารอื่นๆ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและจากแนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้วิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ระยะ ได้แก่

1. วิเคราะห์ข้อมูลขณะสัมภาษณ์ หากมีประเด็นใดที่ไม่ชัดเจนได้ดำเนินการซักถามประเด็นนั้นๆต่อไป (Probe) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แนวทางการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึก ภาคสนาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อหาข้อสรุปในหมวดหมู่และระหว่างหมวดหมู่ และเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 29 คน 1 รูป เป็นชายจำนวน 13 คน หญิงจำนวน 17 คน อายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี มากที่สุด (10 คน) รองลงมา อายุอยู่ในช่วง 50-59 ปี (8 คน) อายุอยู่ในช่วง 60-69 ปี (3 คน) อายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี (3 คน) อายุอยู่ในช่วง 20-29 ปี (3 คน) อายุอยู่ในช่วง 10-19 ปี (2 คน) อายุอยู่ในช่วง 70-79 ปี (1 คน) ระดับการศึกษา พบว่า จบมัธยมศึกษามากที่สุด (11 คน) รองลงมาประถมศึกษา (9 คน) ปริญญาตรี (8 คน) ปริญญาโท (1 คน) ปริญญาเอก (1 คน) สถานภาพ พบว่า สมรสมากที่สุด (21 คน) โสด (9 คน) อาชีพ พบว่า เกษตรกรมากที่สุด (8 คน) รองลงมาธุรกิจส่วนตัว (7 คน) รับราชการ (4 คน) รับจ้างทั่วไป (4 คน) แม่บ้าน (2 คน) นักศึกษา (2 คน) นักเรียน (2 คน) หน่วยงานเอกชน (1 คน)

1. ศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

1.1 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการชุมชน ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการสำรวจปัญหาภายในชุมชน และความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ ได้มีการนัดประชุมแกนนำในหมู่บ้านให้ประสานงานในด้านต่างๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อนำแผนงานหรือผลสรุปที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป และได้จัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกดี นำมาซึ่งความเข้มแข็งและมีศักยภาพของชุมชน

1.2 ศักยภาพด้านการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีศักยภาพด้านการศึกษา โดยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทางการเมืองและการบริหารเพื่อนำแนวทางมาแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเอง อาศัยอยู่ และเข้าร่วมการประชุมกับทางเทศบาล เวลามีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้ และมีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ

1.3 ศักยภาพด้านภาวะผู้นำ บทบาทหน้าที่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนมีศักยภาพด้านภาวะผู้นำ บทบาทหน้าที่สูง โดยการผลักดัน กระตุ้น ให้ประชาชนเกิดความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน มีการประสานงานที่ได้รับมอบหมายมาชี้แจงให้แก่กลุ่มแกนนำในชุมชน และประชาสัมพันธ์ข่าวในด้านต่างๆ ให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบอย่างทั่วถึง และสามารถให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่เดือดร้อนได้เป็นอย่างดี

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบล บ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2.1 ด้านการบริหารจัดการชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ควรพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ มีอาชีพเสริม รายได้เสริมเกิดขึ้น เกิดการอยู่ดี กินดีของคนในชุมชน ควรมีการจัดตั้งเวทีประชาคม เพื่อรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและตอบสนอง ปัญหาของชุมชน และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม แผนงานของชุมชนมากขึ้น

2.2 ด้านการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ควรมีความคิดกว้างไกลและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อที่จะนำมา พัฒนาชุมชนอยู่เสมอ และจัดหาวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคลากรครูมาบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็น แนวทางในการทำงาน และควรเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพมากขึ้นกว่าเดิม

2.3 ด้านภาวะผู้นำ บทบาทหน้าที่ ผลการวิจัย พบว่าควรมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือและเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ควรมีความอดทน มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค พร้อมทั้งจะเสียสละแรงกายต่อความยากลำบาก ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อส่วนรวมในชุมชน และควรกล้าทำ กล้าพูด กล้ายอมรับผิดหรือคำติเตียน เมื่อมีความ ผิดพลาด หรือบกพร่อง ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องควร

อภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้พบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเปิด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้นำชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการสำรวจปัญหาภายในชุมชน และความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ ได้มีการนัดประชุมแกนนำในหมู่บ้านให้ประสานงานในด้านต่างๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อนำแผนงานหรือผลสรุปที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป และได้จัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี นำมาซึ่งความเข้มแข็งและมีศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้สรุปได้ว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพล อินทร์วรรณ (2552) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการพัฒนาผู้นำในการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านใหม่สัมมะนะ ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ต่างคนต่างทำงานไม่มีการประสานงานการทำงานร่วมกัน เกิดความขัดแย้งภายใน ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง แต่มีจุดเด่นที่สำคัญคือ ความมุ่งมั่นและตั้งใจของแกนนำสำคัญ ที่อยากเห็นรูปแบบวิธีการทำงานของแกนนำหรือผู้นำได้เข้ามามีส่วนร่วมของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน จึงทำให้เกิดการคิดกิจกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้นำได้นำมาเป็นบทเรียนร่วมกับชุมชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้นำหรือการสร้างผู้นำได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการสร้างกระบวนการทำงานที่เน้นให้ชุมชนทุกภาคส่วน ได้เกิดความตระหนักกับปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนา การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต่อไป และผู้นำชุมชนมีศักยภาพด้านการศึกษา โดยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทางการเมืองและการบริหารเพื่อนำแนวทางมาแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเองอาศัยอยู่ และเข้าร่วมการประชุมกับทางเทศบาล เวลาเมื่อโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการฝึกอบรม

ถ่ายทอดความรู้ และมีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณ ถิ่นหัวเสือ (2548) ได้วิจัยเรื่องการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน ตำบลบ้านประกาศ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายมีปัญหาด้านการขาดความรู้ และทักษะในการเขียนโครงการ การถ่ายทอดความรู้ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนยังทำได้ไม่ดี และการบริหารจัดการองค์กรชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายจึงต้องการเพิ่มพูนความรู้และความสามารถทั้ง 3 ด้านให้สูงขึ้น 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำชุมชนได้แก่ การอบรม การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ และการกระตุ้นเสริมแรงจากผู้วิจัยเป็นระยะและ 3) ผลการประเมินประสิทธิผลของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำไปใช้พบว่า ผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนามีความ ความเข้าใจในการเขียนโครงการ การถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน และการบริหารจัดการองค์กรชุมชนสูงขึ้น และผู้นำชุมชนกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนามีความสามารถในการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปเขียนโครงการเพื่อของบประมาณนำมาพัฒนาชุมชนได้ดีขึ้น สามารถและเขียนสาระความรู้และข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชนได้ดีขึ้น และสามารถบริหารจัดการกลุ่มองค์กรชุมชนที่ตนเป็นผู้นำหรือเกี่ยวข้องได้ดีขึ้นและเกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้นในชุมชน ได้แก่ ชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการต่างๆ มากขึ้นประชาชนได้รับได้รับรู้ข้อมูลของทางราชการทั่วถึง มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น มีการประสานงานที่ได้รับมอบหมายมาชี้แจงให้แก่กลุ่มแกนนำในชุมชน และประชาสัมพันธ์ข่าวในด้านต่างๆ ให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบอย่างทั่วถึง และสามารถให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่เดือดร้อนได้เป็นอย่างดี

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเป็ด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าควรพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ มีอาชีพเสริม รายได้เสริมเกิดขึ้น เกิดการอยู่ดี กินดีของคนในชุมชน ควรมีการจัดตั้งเวทีประชาคมเพื่อรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและตอบสนองปัญหาของชุมชน และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม แผนงานของชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อดิรัตน์ สีสาน (2557) ได้ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นและแนวทางพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าบทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นได้สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ แนะนำส่งเสริมการพัฒนาอาชีพใหม่ๆ ให้กับชุมชน ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ จัดการแข่งขันกีฬา เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคีกัน และแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ควรมีความคิดที่กว้างไกล มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และควรสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน และแสวงหาสิ่งใหม่ๆ เพื่อที่จะนำมาพัฒนาอาชีพ ให้มีรายได้เพิ่มแก่คนในชุมชน ควรหมั่นศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในด้านเศรษฐกิจให้มาก และควรจัดหาวิทยากรมาบรรยาย มาให้ความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติมควรมีความคิดกว้างไกลและแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อที่จะนำมาพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ และจัดหาวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคลากรครูมาบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางในการทำงาน และควรเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพมากขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำรอง คำสมหมาย (2541) ได้ศึกษาเรื่องการเพิ่มบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยศึกษาถึงบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่เป็นจริง และบทบาทตามความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์กำหนดเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมแทรกแซงเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนให้สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่ การจัดกิจกรรมแทรกแซงประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การส่งเสริมให้ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนา และการนิเทศติดตามผล และหลังจากได้นำแนวทางจัดกิจกรรมแทรกแซงดังกล่าวไปปฏิบัติการ ผลทำให้ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการจัดกิจกรรมแทรกแซงจนส่งผลให้เกิดกิจกรรมพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างมาก

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเป็ด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการสำรวจปัญหาภายในชุมชน และความต้องการของประชาชนอยู่เสมอ ได้มีการนัดประชุมแกนนำในหมู่บ้านให้ประสานงานในด้านต่างๆ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เพื่อนำแผนงานหรือผลสรุปที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป และได้จัดกิจกรรมในชุมชนเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคี นำมาซึ่งความเข้มแข็งและมีศักยภาพของชุมชน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเป็ด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ มีอาชีพเสริม รายได้เสริมเกิดขึ้น เกิดการอยู่ดี กินดีของคนในชุมชน ควรมีการจัดตั้งเวทีประชาคมเพื่อรับฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและตอบสนองปัญหาของชุมชน และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม แผนงานของชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ปฏิบัติ

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการชุมชน ในบางครั้งอาจจะมีปัญหาเนื่องจากคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น ดังนั้นผู้นำชุมชนควรใกล้ชิดกับคนในชุมชนมากขึ้น โดยการเข้าไปพูดคุยซักถาม ด้วยวาจาที่สุภาพ อ่อนโยนและการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนด้วยการทำอาชีพเสริม ดังนั้นผู้นำชุมชนควรจัดให้มีวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้ประชาชนในชุมชนเกิดการอยู่ดี กินดี มากขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษา ผู้นำมีความรู้ความสามารถอยู่แล้วแต่ต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นจึงต้องแสวงหาความรู้ใหม่ๆเพิ่มเติม เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกอนาคต โดยการเข้าร่วมฟังบรรยาย อบรม จากบุคลากรที่มาให้ความรู้อยู่เสมอ

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านภาวะผู้นำ บทบาทหน้าที่ ผู้นำมีบุคลิกที่มีลักษณะ คิดเร็ว ทำเร็ว ตัดสินใจเร็ว ซึ่งเป็นข้อดีในการบริหาร แต่อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ง่ายจากการตัดสินใจนั้น ดังนั้นควรมีกระบวนการกลั่นกรองอย่างรอบคอบ และควรมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ หรืออาจใช้กระบวนการกลุ่มช่วยในการตัดสินใจ เพราะการระดมสมองจากหลายฝ่ายหลายความคิดจะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้ลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดจากความเร่งรีบได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง แนวทางพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน ในพื้นที่อื่น เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนต่อไป

2.2 ควรทำวิจัยเชิงปริมาณเรื่องศักยภาพของผู้นำชุมชนบ้านเป็ด หมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และในพื้นที่อื่นตามความเหมาะสม เพื่อจะได้ทราบระดับศักยภาพของผู้นำในชุมชน และหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2553). ทักษะภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มัลติอินฟอร์เมชั่นเทคโนโลยี.
- ชาย โพธิ์ธิดา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- ธิดารัตน์ ลีล้าน. (2557). บทบาทของผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น. ขอนแก่น: สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วรรณภา ถิ่นหัวเสือ. (2548). การเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี).
- สำรอง คำสมหมาย. (2541). การเพิ่มบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดหนองบัวลำภู. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. (2564). กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2558-2560. สืบค้นจาก <http://www.kkpao.go.th>.
- อรรณพ อินทร์วรรณ. (2552). กระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).